UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen tulevaisuus Suomessa : Visioraportti

Kolehmainen, Leena; Johansson, Marjut; Lähteenmäki, Mika; Vilkuna, Outi; Koistinen, Satu

2025-02-28

http://hdl.handle.net/10138/593795

Kolehmainen, L, Johansson, M, Lähteenmäki, M, Vilkuna, O & Koistinen, S 2025, Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen tulevaisuus Suomessa : Visioraportti. SUOMEN KIELTENOPETTAJIEN LIITTO, Helsinki.

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

VIERAIDEN KIELTEN OPISKELUN JA OSAAMISEN TULEVAISUUS SUOMESSA

Visioraportti

Leena Kolehmainen, Marjut Johansson, Mika Lähteenmäki, Outi Vilkuna & Satu Koistinen

Helmikuu 2025

Sisällys

Esipuhe **1**

Yhteenveto **2**

0. Johdanto **3**

1. Visio **3**

2. Ongelma: Suomalaisten kielitaito ja kansallinen kielivaranto jatkavat kaventumistaan **4**

2.1. Vieraiden kielten opiskelun nykytila ja muutos 4

2.1.1. Peruskoulu 5

2.1.2. Toinen aste 8

2.1.3. Korkea-aste 10

2.2. Syitä vieraiden kielten opiskelun vähentymiselle 10

2.2.1. Kielikoulutuspoliittinen päätöksenteko ja opetuksen järjestämisvelvollisuus 10

2.2.2. Perusopetuksen tuntijako 11

2.2.3. Kuntien tosiasiallinen vieraiden kielten valikoima ja paikalliset päätökset 12

2.2.4. Vallitsevat kielikäsitykset, kieliasenteet ja diskurssit 13

2.3. Miksi vieraiden kielten opetuksen yksipuolistuminen ja vähentyminen on ongelma? 14

2.3.1. Suomen on pidettävä huolta kulttuurisesta kestävyydestä, kielellisestä huoltovarmuudesta ja alueiden tasavertaisesta kehittymisestä 14

2.3.2. Kielitaito on oppilaiden tulevaisuuden taito 15

2.3.3. Tekoälyn kehittyessä tarvitaan kielitaitoisia ihmisiä 16

2.3.4. Kielialan korkein asiantuntijuus katoaa Suomesta 17

3. Ratkaisuehdotuksia **18**

3.1. Suomeen on luotava valtakunnallinen vieraiden kielten strategia 18

3.2. Skenaario 1: Ei tehdä mitään ja jatketaan entisellä tavalla 19

3.3. Skenaario 2: Lisätään opetuksen järjestämisen velvoittavuutta ja muutetaan valtakunnallista tuntijakoa 19

Kirjallisuus 21

Esipuhe

Suomalaisen vieraiden kielten koulutuksen tilanne on ollut huolestuttava jo pitkään, mutta tilanteen kokonaisarvio on puuttunut. Tässä raportissa esitellään suomalaisen vieraiden kielten koulutuksen tilannetta erityisesti peruskouluissa. Raportti on syntynyt tarpeesta viestiä eri kohderyhmille syistä, jotka ovat johtaneet vieraiden kielten opetuksen ja oppimisen huomattavaan vähenemiseen peruskouluissa. Esitämme tilannekatsauksen koulutuksen nykytilasta ja muutoksesta, joka on tapahtunut viimeisten parinkymmenen vuoden aikana, sekä ruodimme eri tasoilla vaikuttavia syitä.

Selvityksemme mukaan vieraiden kielten koulutuksen tilanne on kriittinen. Tästä syystä visioimme kielikoulutuksen tulevaisuutta ja esitämme skenaarioita siitä, miten suomalaisen kielikoulutuksen jatkuvuus olisi turvattu. Suomalaisen yhteiskunnan kielitaitovarannon ja kielellisen huoltovarmuuden turvaaminen edellyttävät pikaisia toimenpiteitä.

Raportin pohjatyötä on toteutettu eri tilaisuuksissa, esitelmissä ja julkaisuissa. Suomen kieltenopettajien liiton, SUKOL ry:n kielitaitopaneeleissa kutsutut eri alojen erityisasiantuntijat ovat keskustelleet suomalaisen kielikoulutuksen ja - osaamisen ongelmakohdista: *Kielitaitoa kaikille* (2022), *Ammatti kielillä?* (2023), *Miten koulutuksellista tasa-arvoa voidaan kehittää kunnissa ja koulutuksen rakenteissa* (2024) ja *Kieliä kaiken ikää* (2025). Taustalla on myös saksan, ranskan ja venäjän yliopistollinen yhteistyöprojekti, SARAVE. Projektissa on muun muassa keskusteltu yhdessä yhteiskunnassa erilaisissa asiantuntijatehtävissä toimivien henkilöiden kanssa kielitaidon merkityksestä kansainvälisissä työurissa. Projekti on järjestänyt kaksi paneelikeskustelua, toisen Kielitieteen päivillä Jyväskylässä keväällä 2024 ja toisen Lukion valtakunnallisen kieltenopetuksen kehittämishanke *LUKKIn* kanssa Helsingissä syksyllä 2024. LUKKIn järjestämä tilaisuus *Kielitaito tulevaisuustaitona* (15.11.2024) esitteli käsillä olevan raportin keskeisiä tietoja.

Raportin laatimiseen ovat osallistuneet ranskan kielen professori Marjut Johansson (Turun yliopisto), kieliasiantuntija FM Satu Koistinen, saksan kielen professori Leena Kolehmainen (Helsingin yliopisto), venäjän kielen ja kulttuurin professori Mika Lähteenmäki (Jyväskylän yliopisto) ja Suomen kieltenopettajien liitto ry.:n puheenjohtaja, kieltenopettaja FM Outi Vilkuna. Kiitämme LUKKI-projektia kommenteista, joita se esitti raporttiin. Kiitämme kaikkia lukuisia henkilöitä, joilta olemme saaneet tietoja ja joiden näkemys on ollut arvokasta tämän raportin laatimisessa. Kiitämme myös ranskan kielen opiskelija Mari Salosta (Turun yliopisto) avusta datan käsittelystä.

Raportin pohjalta on tehty Opetus- ja kulttuuriministeriön *Peruskoulun tulevaisuustyö* – kehittämishankkeelle lausunto vieraiden kielten opetuksen tilanteesta peruskoulussa. Lausunto jätettiin peruskoulun visiotyötä varten tammikuussa 2025.

Helmikuussa 2025

Leena Kolehmainen, Marjut Johansson, Mika Lähteenmäki, Outi Vilkuna ja Satu Koistinen

Yhteenveto

Tilanne: Peruskoulun vieraiden kielten opetus on yksipuolistunut ja vähentynyt radikaalisti viimeisten 20–30 vuoden aikana. Muiden vieraiden kielten kuin englannin opetus on muuttunut vähäiseksi ja toteutuu sosiaalisesti ja alueellisesti epätasa-arvoisesti. Muutos johtuu perusopetuksen rakenteisiin tehdyistä kieli- ja koulutuspoliittisista ratkaisuista sekä kuntien paikallisista toteutuksista.

Ongelma ja seuraukset: Muiden vieraiden kielten kuin englannin osaamisen vähentyminen on ongelma. Peruskoulusta alkava muiden vieraiden kielten opetuksen vähentyminen ja yksipuolistuminen heikentävät koko kielikoulutuspolkua heijastuen toiselle asteelle ja korkea-asteelle. Yksipuolistunut kielitaito rajoittaa yksilöiden mahdollisuuksia työelämässä. Se luo esteitä suomalaisen yhteiskunnan, työelämän, talouden ja kulttuurin kehittymiselle. Sosiaalisesti ja alueellisesti epätasa-arvoisesti saavutettavissa oleva vieraiden kielten opetus vahvistaa yksilöiden ja alueiden eriarvoistumiskehitystä. Vieraiden kielten taidon yksipuolistuminen englannin osaamiseen heikentää Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön ja mahdollisuuksia edistää asioitaan kansainvälisissä verkostoissa. Yksipuolistunut kielitaito heikentää yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta; tiedon huoltovarmuus vaarantuu, kun kyky ymmärtää ja tulkita ulkomaailmaa ja vieraita kulttuureja muuttuu epäluotettavaksi ja kun kyky viestiä luotettavasti ulkomaailmaan heikentyy.

Toimenpiteet: Tilanteen muuttaminen edellyttää pikaisesti opetuksen järjestämisen velvoittavuuden lisäämistä ja koulutusrakenteiden muuttamista. Lisäksi tulee laatia valtakunnallinen vieraiden kielten strategia, jotta suomalaista vieraiden kielten varantoa voidaan systemaattisesti ja suunnitelmallisesti ennakoida, ohjata ja kehittää. Tarvitaan vieraiden kielten strategian ohjaamia konkreettisia toimenpide-esityksiä vieraiden kielten opetuksen kehittämiseksi, jotka – englannin rinnalla ja sen tärkeän roolin tunnistaen – monipuolistavat ja vahvistavat muiden vieraiden kielten opetusta ja osaamista.

0. Johdanto

Suomalainen vieraiden kielten koulutus on ollut suuri menestystarina. Suomi on ollut kansainvälisesti edelläkävijä sekä vieraiden kielten koulutuksen suunnittelussa että toteutuksessa. 1960-luvulta 1980-luvulle suunnittelu perustui asiantuntijoiden tarkkaan visioon ja perusteellisiin suunnitelmiin. Suunnitelmia ja mietintöjä laativat asiantuntijoista koostuvat komiteat, joiden tavoitteena olivat paitsi eri koulutusasteilla opiskeltujen vieraiden kielten oppimistavoitteet, myös niihin liittyvät kulttuuriset ja yhteiskunnalliset visiot (Piri 2001). Peruskoulusta korkea-asteelle johtava kielikoulutuspolku oli systemaattinen ja johti lopulta myös yliopistotasoisen vieraiden kielten asiantuntijoiden koulutuksen menestykseen. Suomalainen kielentutkimus on ollut laaja-alaista ja kansainvälisen tutkimuksen kärjessä. Korkeakouluista muilta kuin kielialoilta valmistuneiden kielitaito on aiemmin mahdollistanut hakeutumisen vaativiin kansainvälisiin asiantuntijatehtäviin.

Viimeisten 20–30 vuoden aikana vieraiden kielten koulutuksessa on tapahtunut kuitenkin merkittävä kielteinen käänne, jonka juuret alkavat peruskoulusta. Kehitys tulee jatkumaan, mikäli siihen ei reagoida. Koulutuksen suuntaa on kuitenkin mahdollista muuttaa.

Tässä lausunnossa esittelemme ensimmäiseksi luvussa 1 vision, jonka toteutuminen katkaisisi vieraiden kielten opetuksen kielteisen kehityksen. Sen jälkeen kuvaamme luvussa 2 **nykytilannetta**, sitä, millaiselta yksipuolistuvan ja vähenevän vieraiden kielten opetustarjonta näyttää peruskoulussa. Avaamme lyhyesti tämän historiallisen muutoksen **syitä ja seurauksia**. Viimeinen osio luvussa 3 hahmottelee erilaisia **tulevaisuuden skenaarioita** yhtäältä siitä, mitä on odotettavissa, jos kehitykseen ei puututa, ja toisaalta **ratkaisuehdotuksia**, miten tilannetta voidaan muuttaa, jos kielteinen kehitys halutaan katkaista.

1. Visio

Visiomme on, että jokainen peruskoululainen Suomessa opiskelee lähitulevaisuudessa kansallisten kielten lisäksi **kahta vierasta kieltä** lähiopetuksessa kieltenopettajan johdolla. Vision toteutuminen edellyttää peruskoulun vieraiden kielten koulutusrakenteiden kehittämistä, mutta se on mahdollista toteuttaa nopeasti, esimerkiksi seuraavien 2–3 vuoden aikana. Muutos on välttämätön suomalaisen yhteiskunnan kannalta.

Lisäksi tulee laatia pikaisesti, viimeistään seuraavien 2–3 vuoden kuluessa, asiantuntijoiden välisessä laaja-alaisessa yhteistyössä **valtakunnallinen vieraiden kielten strategia.** Se tarvitaan vieraiden kielten ja yhteiskunnan välisten suhteiden suunnitteluun (kielet suhteessa väestöön, alueiden ja koko maan kehittymiseen, kansainvälisyyteen, talouteen, kokonaisturvallisuuteen ja kulttuuriin). Strategia mahdollistaa Suomen väestön kielivarannon systemaattisen suunnittelun ja ennakoinnin, tavoitellun kielivarannon toimenpiteiden toteutuksen, niiden taloudellisen suunnittelun ja ennakoinnin sekä tuloksellisuuden seurannan. Strategian tulee koskea koko koulutuspolkua esiopetuksesta ja peruskoulusta korkea-asteelle. Strategia on välttämätön: yhteiskunnan kehittymistä tukeva koulutus edellyttää systemaattista suunnittelua.

2. Ongelma: Suomalaisten kielitaito ja kansallinen kielivaranto jatkavat kaventumistaan

2.1. Vieraiden kielten opiskelun nykytila ja muutos

Kunnat ovat viimeisten 20–30 vuoden aikana vähentäneet radikaalisti muiden vieraiden kielten kuin englannin opetustarjontaa perusopetuksessa (syistä ks. 2.2.). Tämän seurauksena **väestön vieraiden kielten taito on yksipuolistunut** merkittävästi. **Muiden vieraiden kielten kuin englannin osaajien määrä on pienentynyt huomattavasti**. N**uorempien ikäpolvien kielitaito ei ole yhtä monipuolinen** kuin vanhemmalla polvella.

Ongelma on pähkinänkuoressa seuraava:

- **Alakoulu:**
  - Pakollisen ensimmäisen A1-kielen opetustarjonta on kunnissa yksipuolistunut englantiin.
  - Valinnaisesti järjestettävän A2-kielen opetustarjonta on vähentynyt merkittävästi. Vain puolet kouluista järjestää opetusta. Ikäluokasta vain 25 % saa A2-kielen opetusta.
- **Yläkoulu:**
  - Valinnaisesti järjestettävän B2-kielen opetustarjonta on vähentynyt merkittävästi. Kouluista vain 25 % järjestää B2-kielen opetusta. Ikäpolven oppilaista vain 8,5 % voi osallistua sen opetukseen.
- Kuntien järjestämä vieraiden kielten opetus toteutuu **sosiaalisesti ja alueellisesti epätasa-arvoisesti**. Yksilöiden ja alueiden eriarvoistumiskehitys vahvistuu.
- Peruskoulussa alkanut kieltenopetuksen yksipuolistuminen ja vähentyminen vaikuttaa kielteisesti koulutuspolun seuraaviin vaiheisiin. Vieraiden kielten opiskelu on **yksipuolistunut ja vähentynyt myös toisella asteella ja korkeakoulutuksessa**. Suomalaisia kielitaitoisia asiantuntijoita ei ole riittävästi (mm. tehtävät EU:ssa, NATOssa jne.)
- Suomessa ei ole vieraiden kielten strategiaa, suunnitelmallista asiantuntijatietoon ja tutkimukseen pohjautuvaa ohjelmaa ohjaamassa vieraiden kielten koulutusta ja yhteiskunnan kielivarantoa. **Vieraiden kielten koulutuksen toteutus ei perustu kuntarajat ylittävään valtakunnalliseen suunnitteluun.**

Suomalaisen kielivarannon tilaa on selvitetty säännöllisesti 2000-luvulta alkaen. Vieraiden kielten opetustarjonnan yksipuolistumisesta ja vähentymisestä on runsaasti tutkittua tietoa saatavilla. Keskeisimmät tutkimukset ovat:

- Pöyhösen ja Luukan (2007) toimittama perusteellinen 500-sivuinen raportti "Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta: kielikoulutuspoliittisen projektin loppuraportti**"** varoitti vieraiden kielten koulutusrakenteisiin tehtyjen muutosten johtavan kielten opetustarjonnan yksipuolistumiseen ja vähentymiseen. Ennustus on toteutunut.
- Pyykön (2017) Opetus- ja kulttuuriministeriön tilauksesta laatima selvitys "Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta" toteaa kuntien tarjoaman vieraiden kielten opetuksen yksipuolistumisen ja vähentymisen jatkuneen.

- Uusimmassa Vaaralan ym. (2021) seurantaraportissa "Kielivaranto. Nyt! : monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (2017) seuranta" todetaan vieraiden kielten opetustarjonnan yksipuolistumisen ja vähentymisen kiihtyneen.

Kaikki nämä aikaisemmat selvitykset sisältävät yksityiskohtaista numeerista tietoa muiden vieraiden kielten kuin englannin opetustarjonnan ja oppijoiden vähentymiskehityksestä. Niiden data perustuu Opetushallituksen (Vipunen) ja Tilastokeskuksen tilastoihin. Seuraavat valikoidut esimerkit havainnollistavat kielteistä kehitystä tarkemmin.

2.1.1. Peruskoulu

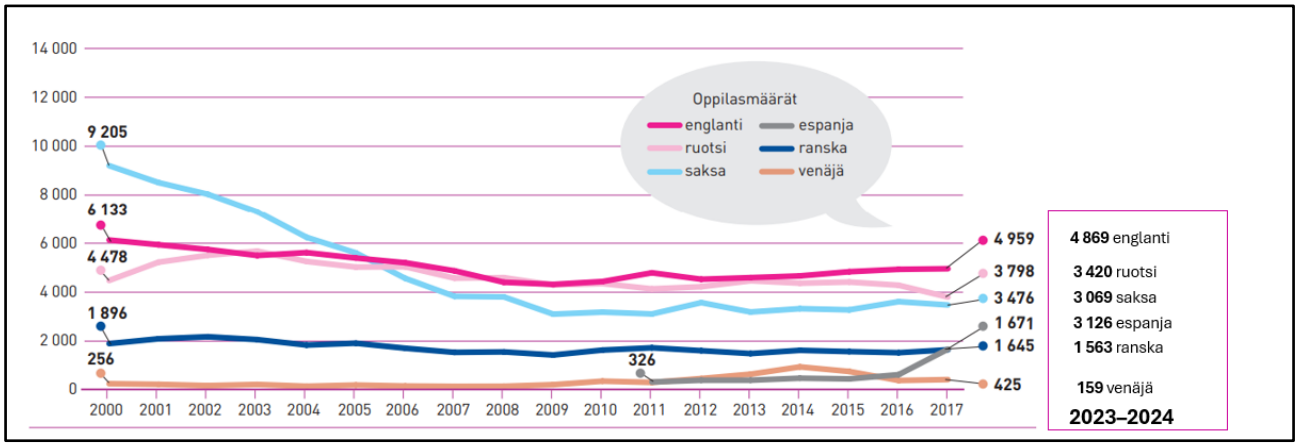
Kaavio 1 alla osoittaa, että suurin osa alakoulun oppilaista opiskelee englantia ensimmäisenä vieraana kielenä. Taulukon prosenttiluvut vuosilta 2000–2016 kuvaavat 3. luokan oppilaita; ensimmäisen vieraan kielen opinnot alkoivat silloin viimeistään 3. luokalla (Pyykkö 2017). Alimmalle riville lisätyt lukuvuoden 2023–2024 tiedot viittaavat 1. luokkaan (Vipunen), koska ensimmäisen vieraan kielen opiskelua varhennettiin 2019 alkaen.

Kaaviosta käy ilmi, että **kunnat ovat miltei kautta linjan valinneet englannin ensimmäiseksi vieraaksi kieleksi**. **Muita kieliä opiskellaan A1-kielenä hyvin vähän**. Vain espanjan osuus on nouseva, mutta senkin rooli on kokonaisuudessa vaatimaton. Esimerkiksi 2023–2024 yhteensä 330 ensimmäisen luokan oppilasta opiskeli espanjaa A1-kielenä. Ruotsinkielisissä kunnissa suomi on useimmiten ensimmäinen A1-kieli. Ikäluokan koko on noin 60 000 oppilasta.

	englanti	ruotsi	suomi	ranska	saksa	venäjä	espanja	muu kieli	Yht. %
2000	89,1	1,5	5,2	1,1	2,2	0,2		0,0	99,2 %
2001	89,8	1,6	5,0	1,0	1,9	0,2		0,0	99,4 %
2002	89,7	1,5	5,3	1,0	2,0	0,1		0,0	99,6 %
2003	90,2	1,3	5,3	1,0	1,7	0,1		0,0	99,7 %
2004	90,5	1,2	5,5	0,9	1,6	0,2		0,0	99,8 %
2005	90,2	1,1	5,5	0,8	1,4	0,2		0,0	99,2 %
2006	91,0	1,1	5,2	0,7	1,1	0,2		0,0	99,2 %
2007	90,9	1,1	5,1	0,8	1,2	0,2		0,0	99,3 %
2008	91,0	1,1	5,3	0,8	1,2	0,2		0,0	99,6 %
2009	90,2	0,9	5,4	0,8	1,3	0,2		0,1	99,0 %
2010	90,6	1,0	5,2	1,0	1,3	0,2		0,1	99,3 %
2011	90,2	0,9	5,3	1,0	1,2	0,2	0,1	0,1	99,1 %
2012	90,5	1,0	5,3	0,9	1,2	0,3	0,1	0,1	99,5 %
2013	90,3	1,0	5,3	1,2	1,2	0,3	0,2	0,1	99,5 %
2014	90,2	1,0	5,3	1,1	1,4	0,3	0,2	0,1	99,7 %
2015	90,5	0,9	5,3	1,1	1,2	0,4	0,2	0,1	99,6 %
2016	89,8	1,1	5,5	1,3	1,3	0,3	0,3	0,2	99,7 %
2023–2024	90,8	1,0	5,6	1,3	1,0	0,2	0,6		

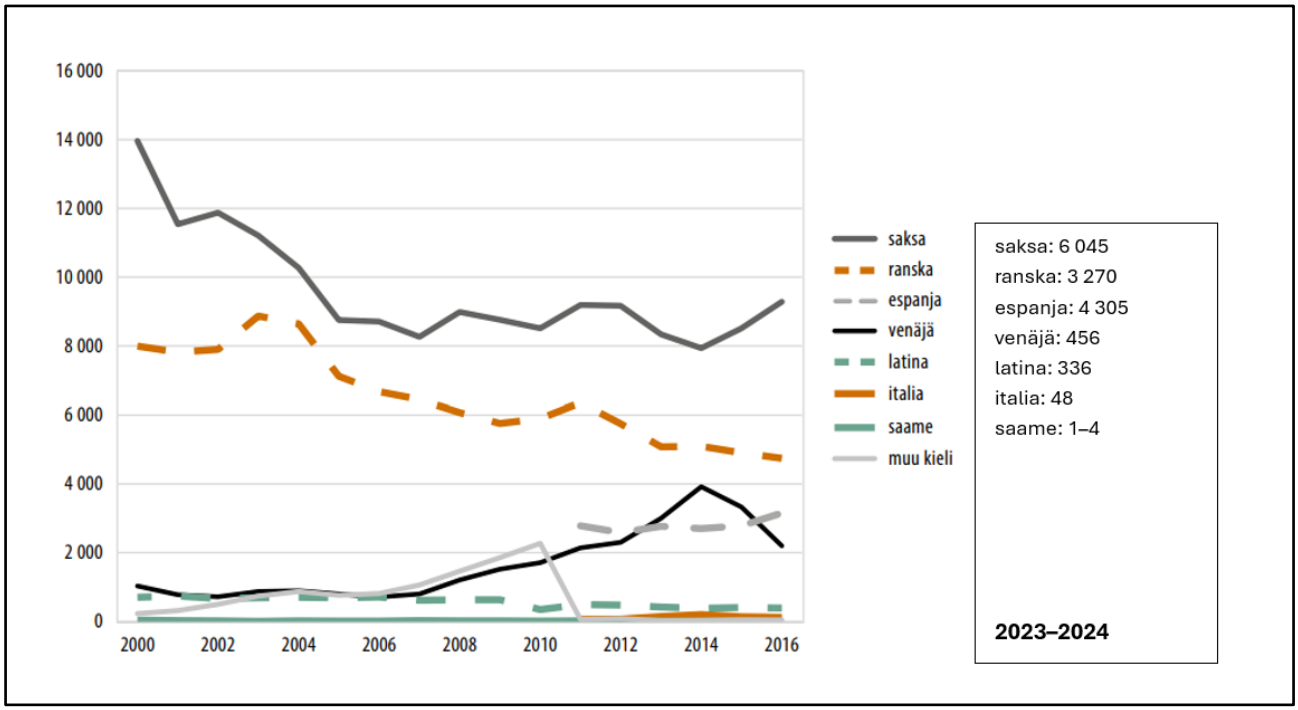
Kaavio 1. Peruskoulun A1-kielivalinnat 3. luokalla vuosina 2000–2016 (Pyykkö 2017) ja 1. luokalla 2023–2024 (Vipunen).

Kaavio 2 alla puolestaan havainnollistaa peruskoulun toisena pitkänä kielenä opiskeltavan **A2-kielen tilannetta**. A2-kieli on valinnainen kieli. Sen opetus tuli mahdolliseksi kaikissa kouluissa vuonna 1994. Tarjonta kasvoi aluksi, mutta alkoi nopeasti **hiipua**. Vuonna 1997 valinnaista A2-kieltä opiskeli 40,8 % viidennen luokan oppilaista, vuonna 2016 vastaava luku oli 26,7 % (Pyykkö 2017, Kangasvieri 2011). Tällä hetkellä osuus on n. 25 %. Kaaviosta 2 käy ilmi, että vain espanjaa opiskelevien määrä on kasvava, mutta heidänkin osuutensa on vaatimaton. Saksaa opiskelevien kehitys on erityisen kielteinen. **Kouluista enää puolet järjestää tällä hetkellä valinnaisen A2-kielen opetusta. Puolet opetuksenjärjestäjistä on valinnut sen pois.**



Kaavio 2. Peruskoulun 5. luokan A2-kielivalinnat 2000–2017 (Opetushallitus/Faktaa 2019) ja lukuvuonna 2023–2024 (Vipunen).

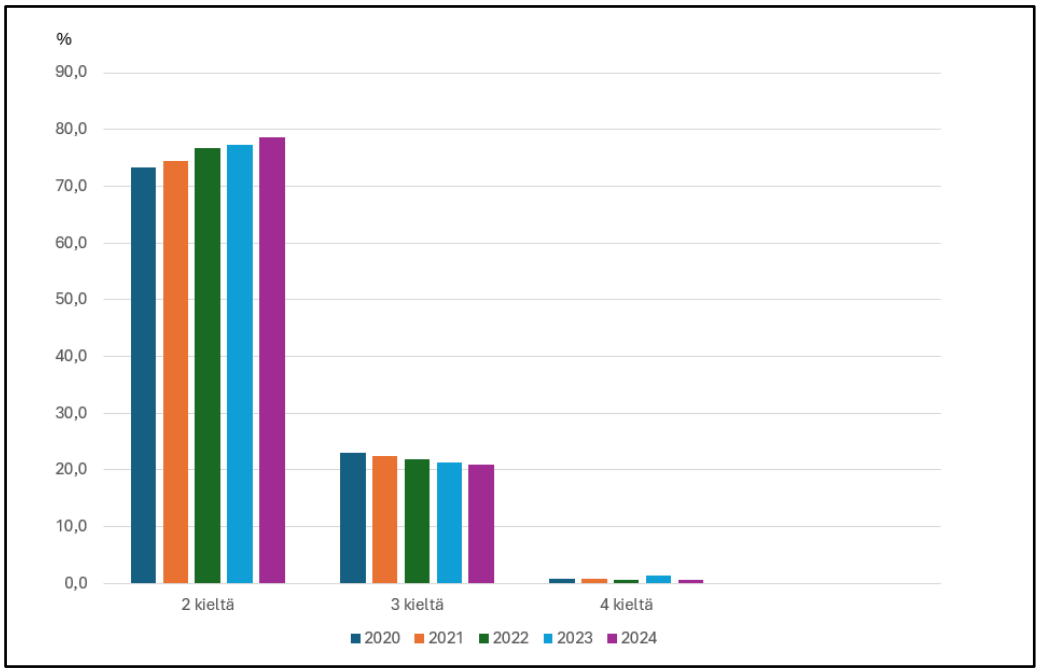
Kaavio 3 alla kuvaa valinnaisen B2-kielen valintoja yläkoulussa 2000–2016 (Pyykkö 2017). Kaavioon oikealle lisätyt tiedot lukuvuodelta 2023–2024 (Vipunen) havainnollistavat **kielivalintojen kielteisen kehityksen jatkuvan yläkoulussa**. Muiden valinnaisten kielten paitsi espanjan opiskelijamäärät ovat laskeneet, saksan dramaattisesti. **Yläkouluista enää 25 % järjestää valinnaisen B2-kielen opetusta**; tämä tarkoittaa oppilasmäärissä sitä, että **ikäpolven oppilaista 8,5 %** osallistuu sen opetukseen.



Kaavio 3. Yläkoulun 7.–9.-luokkalaisten B2-kielivalinnat 2000–2016 (Pyykkö 2017) ja lukuvuonna 2023–2024 (Vipunen).

2020-luvulla perusopetuksen päättäneistä oppilaista huomattavan suuri osa **opiskelee perusopetuksen aikana vain yhtä vierasta kieltä**, englantia. Sen oppilasmäärä on kasvava. Muiden kielten opiskelu on marginaalista: perusopetuksen päättäneistä oppilaista 5 % on opiskellut ranskaa tai espanjaa, 10–11 % saksaa ja 1,5–2 % venäjää englannin lisäksi tai sijaan. Huolestuttavaa on, että muita kieliä opiskelleiden osuudet ovat alle 1 % koko ikäluokasta ja että kehitys on laskeva.

Kaavio 4 alla osoittaa, että **vain viidennes perusopetuksen päättäneistä oppilaista on opiskellut kahta vierasta kieltä**. Kaavio kuvaa oppilaiden kaikkien opiskelemien kielten kokonaismäärää. Yksi kielistä on aina toinen kotimainen. Ensimmäinen pylväsrivi kuvaa siten yhden vieraan ja toisen kotimaisen kielen opiskelevien oppilaiden oppilasmäärien kehitystä; toinen kahta vierasta kieltä ja toista kotimaista kieltä opiskelevien oppilaiden oppilasmäärän kehitystä; kolmas kolmea vierasta kieltä ja toista kotimaista kieltä opiskelevien oppilasmäärän kehitystä.



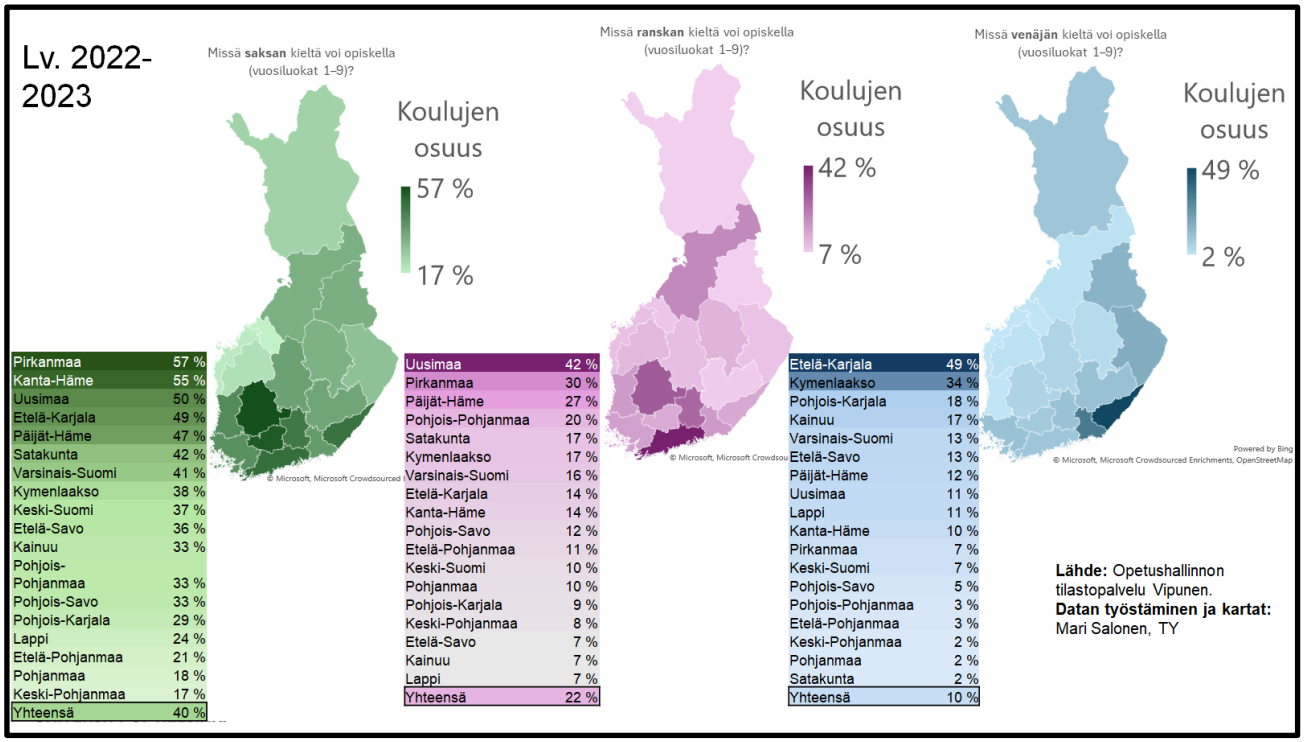
Kaavio 4. Perusopetuksen päättäneiden oppilaiden osuudet sen mukaan, kuinka montaa vierasta ja kotimaista oppilas on opiskellut perusopetuksen aikana 2020–2024 (Vipunen).

Ongelmallista on, että toteutunut vieraiden kielten opetus jakautuu **alueellisesti ja sosiaalisesti epätasa-arvoisesti**. Opetusministeriön tilaustutkimus sisältää tästä tutkittua tietoa: "Kielikoulutuksen saavutettavuus eurooppalaisessa perusopetuksessa: pääsyn, mahdollistumisen ja arvon näkökulmia" (Kyckling ym. 2019).

Seuraavalla sivulla **kaavion 5** kartat havainnollistavat saksan, ranskan ja venäjän opetuksen maantieteellistä jakautumista vuosiluokilla 1–9. Prosenttiluvut kuvaavat maakuntakohtaisesti koulujen osuutta, joissa saksaa (vihreä), ranskaa (roosa) ja venäjää (sininen) on mahdollista opiskella peruskoulussa:

- Saksan kieltä on eniten tarjolla Pirkanmaalla (57 % Pirkanmaan kouluista), vähiten Keski-Pohjanmaalla (17 % Keski-Pohjanmaan kouluista).
- Ranskan opetustarjontaa on eniten Uudellamaalla (42 % Uudenmaan kouluista), vähiten Lapissa (7 % Lapin kouluista).
- Venäjän opetustarjontaa on erityisesti Etelä-Karjalassa (49 % Etelä-Karjalan kouluista), vähiten Satakunnassa (2 % Satakunnan kouluista).

Kartat osoittavat, että opetus ei ole tasavertaisesti saatavilla. Tämä **vahvistaa yksilöiden ja alueiden eriarvoistumiskehitystä** Suomessa. Kycklingin ym. (2019) selvityksen mukaan mahdollisuudet osallistua opetukseen toteutuvat **epätasa-arvoisesti myös yksittäisten kuntien sisällä**.



Kaavio 5. Saksan, ranskan ja venäjän kielen opetuksen maantieteellisesti epätasa-arvoinen jakautuminen vuosiluokilla 1–9 (2022–2023) (Vipunen). Prosenttiluvut kuvaavat koulujen osuutta maakunnittain kunkin kielen opetuksen järjestämisessä.

Alueellisesti epätasainen opetustarjonta **vaikuttaa yksilöihin perheiden muuttaessa**: Vieraiden kielten **koulutuspolkujen katkeaminen on tavallista**, koska jo aloitettua kieltä ei välttämättä ole mahdollista jatkaa uudella paikkakunnalla (Kyckling ym. 2019). Koulutusjärjestelmä on tässä mielessä tehoton, koska **resursseja ja osaamista hukataan**.

2.1.2. Toinen aste

Peruskoulun tuottaman vieraiden kielten osaamisen yksipuolistuminen ja vähentyminen jatkuu toisella asteella. **Kaavio 6** alla kuvaa vieraiden kielten opiskelua **lukiokoulutuksessa** 1997–2024 ja havainnollistaa kaikkien muiden vieraiden kielen kuin englannin opiskelun vähentymistä. Saksan ja ranskan kielen kohdalla muutos on erityisen merkittävä, sillä niiden ylioppilaskirjoituksiin osallistuneiden määrät ovat enemmän kuin **puolittuneet jokaisella vuosikymmenellä**. Luvut ennustavat puolittumisen jatkuvan.

	1997 k + s	2007 k + s	2017 k + s	2024 k + s
Pitkä ENGLANTI	42 896	41 513	38 432	43 299
Lyhyt ENGLANTI	863	966	406	2 473
yht.	43 759	42 479	38 838	45 722
Pitkä ESPANJA	–	53	63	147
Lyhyt ESPANJA	608	1 153	988	862
yht.	608	1 206	1 051	1 009
Lyhyt ITALIA	252	283	114	127
Lyhyt LATINA	107	106	34	35
Laajempi lyhyt LATINA	42	14	7	4
Yht.	149	120	41	39
Lyhyt PORTUGALI	25	31	14	23
Pitkä RUOTSI	4 151	3 201	1 589	1 445
Keskipitkä RUOTSI	35 331	24 585	13 467	11 927
yht.	39 482	27 786	15 056	13 372
Pitkä RANSKA	331	513	255	298
Lyhyt RANSKA	4 392	2 379	993	714
yht.	4 723	2 892	1 248	1 012
Pitkä SAKSA	535	1 634	461	423
Lyhyt SAKSA	12 411	4 404	1 664	1 281
yht.	12 946	6 038	2 125	1 704
Pitkä VENÄJÄ	268	371	392	671
Lyhyt VENÄJÄ	663	537	631	257
yht.	931	908	1 023	928

Kaavio 6. Ylioppilaskokeisiin ilmoittautuneiden määrät 1997-2024 (k = kevät, s = syksy) (YTL).

Yksilöiden ja alueiden eriarvoistumiskehitys vahvistuu toisella asteella, sillä lukioiden vieraiden kielten opetus on samalla tavalla maantieteellisesti epätasa-arvoisesti saavutettavissa kuin peruskoulussa (Pöyhönen & Luukka 2007, Pyykkö 2017, Vaarala ym. 2021).

Ammatillisessa koulutuksessa tilanne on **lukiota vieläkin heikompi**, ja muiden vieraiden kielten kuin englannin opetustarjonta on muuttunut erittäin marginaaliseksi. **Kaavio 7** havainnollistaa ammatillisessa peruskoulutuksessa vuonna 2023 opiskeltuja vieraita kieliä. Prosenttiosuus kuvaa opiskelijoiden osuutta kaikista ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista.

englanti	espanja	saksa	ranska	venäjä	italia	japani	latina	kiina	muut
96,2	0,4	0,2	0,2	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3

Kaavio 7. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoiden opiskelemat vieraat kielet 2023. Osuus (%) kaikista ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoista (Tilastokeskus).

2.1.3. Korkea-aste

Perusopetuksessa ja toisella asteella yksipuolistunut ja vähentynyt vieraiden kielten opiskelu **vaikuttaa lopulta korkeakoulutukseen**, ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin.

Yliopistoissa hakijamäärät muihin vieraisiin **kieliin** kuin englantiin ovat laskeneet radikaalisti. Sen myötä yliopistollisen kielikoulutuksen ja kielten tutkimuksen resursseja on jouduttu leikkaamaan. **Kielialan korkein osaaminen on heikentynyt Suomessa**. (Veivo ym. 2025, vrt. myös Pyykkö 2017.)

Vaikutus ulottuu kuitenkin **kaikille muillekin aloille**: yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kielikeskuksissakin **vieraiden kielten opetustarjonta on kaventunut** ja opetustarjonta yksipuolistunut englantiin; muiden vieraiden kielten opiskelu on vähentynyt ja opintojaksot ovat alkeistasoa, eivätkä ammatilliseen vuorovaikutukseen harjoittavaa edistyneempien tasoa (Pyykkö 2017; Hildén & Taalas 2017; Vaarala ym. 2021). **Työelämäviestinnän edellyttämää kielitaidon tasoa ei ehditä saavuttamaan koulutuspolun aikana. Työelämässä kielitaidon hankkiminen on usein liian myöhäistä.** Korkeakouluvaihtoihin osallistuminen ja opiskelijoiden kansainvälistymismahdollisuudet ovat vähentyneet.

2.2. Syitä vieraiden kielten opiskelun vähentymiselle

Tämä luku erittelee vieraiden kielten opiskelumahdollisuuksien yksipuolistumiseen ja vähenemiseen johtaneita syitä. Syynä ovat muutokset vieraiden kielten koulutusta ohjaavissa **rakenteissa, kuntien järjestämän opetuksen vähentyminen ja kuntien kiristyneet opetuksen toteuttamisen puitteet**.

Tutkimukset osoittavat, että kielivalintojen yksipuolistuminen ja vähentyminen **eivät johdu oppilaista**, lapsista ja nuorista. He ovat edelleen motivoituneita ja haluavat oppia:

- Kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten perusopetuksen yläkoulun oppilaiden vieraan kielen oppimismotivaatiosta (Kangasvieri 2022)
- Nuoret arvostavat monipuolista kielitaitoa ja haluavat osata kieliä laajentaakseen maailmankuvaansa (Veivo ym. 2023)

Kaikki aikaisemmat tutkimukset (Pöyhönen & Luukka 2007, Pyykkö 2017, Vaarala ym. 2021) raportoivat seikkaperäisesti yksipuolistumisen ja vähentymisen syistä.

2.2.1. Kielikoulutuspoliittinen päätöksenteko ja opetuksen järjestämisvelvollisuus

Suomessa **ei ole vieraiden kielten opetusta koskevaa strategiaa**, eikä muutakaan valtakunnallisesti johdettua vieraiden kielten kielikoulutuspoliittista toimintasuunnitelmaa yhdessä sovittuine tavoitteineen. Koulutuksen järjestämistä ja toteutumista **ei johda eikä ohjaa keskitetysti mikään taho**.
Keskitetyn johtamisen sijaan **kielikoulutuksen toteutus on hajautettu** kunnille. Kunnat toimivat kielikoulutuksen järjestäjinä: niillä samoin kuin yksittäisten koulujen rehtoreilla on valta ja vastuu päättää vieraiden kielten opetuksen järjestämisestä. **Kunnilla on portinvartijan rooli**. Ne vastaavat koko väestön vieraiden kielten osaamisesta ja suomalaisesta kielivarannosta. Kunnat suunnittelevat ja toteuttavat opetuksen kuitenkin kuntakohtaisesti ja omien resurssiensa puitteissa, eivät yhteistä tavoite- ja toimintasuunnitelmaa noudattaen.

Opetussuunnitelmassa vieraat kielet ovat yhtä oppimäärää (A1 tai B1) lukuun ottamatta valinnaisia kieliä. Paitsi että ne ovat **valinnaisia oppilaille, ne ovat ennen kaikkea valinnaisia koulutuksen järjestäjille, kunnille**. Vaikka A1-kieltä ei ole nimetty opetussuunnitelmassa, suurin osa kunnista – ruotsinkielisiä lukuun ottamatta – on valinnut A1-kieleksi englannin.

Opiskeltujen kielten määrään vaikuttaa myös se, että **kunnilla ei ole velvoitetta tarjota oppilaille mahdollisuutta opiskella A2- ja/tai B2-kieliä**. Alakoulussa alkavan A2-kielen opetus on ollut mahdollista vuodesta 1994 alkaen silloisen perusopetuksen opetussuunnitelmamuutoksen myötä. Oppimäärän tarjonta ja toteutuneet kielivalinnat kasvoivat tuolloin aluksi nopeasti, mutta alkoivat lähes yhtä nopeasti laskea. Opetustarjonnan vähentymiskehitys on jatkunut tähän päivään. Myös B2-kielen opetustarjonta on hiipunut. (Ks. luku 2.1.1. edellä)

Päätöksenteko hajautettiin kuntiin 1980-luvulta lähtien. Tämä toteutui niin, että **opetuksen järjestämisen velvoittavuudesta vieraiden kielten opetuksessa luovuttiin vähitellen**. Perusopetuslainsäädännön muutoksen yhteydessä 1998 luovuttiin velvoitteesta, jonka mukaan yli 30 000 asukkaan kunnissa tulee tarjota useampia vieraita kieliä (Piri 2001). Velvoitteen poistuttua suurin osa kunnista lakkasi tarjoamasta muita A1-oppimäärän kieliä kuin englantia säästääkseen resursseja (Pyykkö 2017). Velvoitteesta luopuminen oli paradoksaalista, sillä samaan aikaan Suomesta tuli EU:n jäsen ja kansainvälisempi kuin koskaan ennen. Samaan aikaan, kun Euroopan unionin kielikoulutuspolitiikassa kehitettiin suunnitelmia ja tavoitteita kielikoulutuksen kehittämiseksi (kuten Yhteinen eurooppalainen kielten oppimisen viitekehys, CEFR 2020), suomalainen kielikoulutus alkoi kaventua ja yksipuolistua.

2.2.2. Perusopetuksen tuntijako

Perusopetusta ohjaavat Perusopetuslaissa määritelty tuntijako, valtakunnallinen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS 2014) sekä paikalliset ja koulukohtaiset opetussuunnitelmat. **Perusopetuksen tuntijako ei kannusta eikä velvoita koulutuksen järjestää tarjoamaan monipuolisesti eri vieraiden kielten opetusta.**

Perusopetuslaissa määritellyn tuntijaon mukaisesti oppilaan opinto-ohjelmaan kuuluu pakollisesti vain kaksi kielten oppimäärää: **yksi pitkä A1-kieli ja yksi keskipitkä B1-kieli**. Näistä toisen on oltava **toinen kotimaisista kielistä** (suomenkielisessä perusopetuksessa ruotsi ja ruotsinkielisessä suomi) ja **toisen jokin vieras kieli**. Muilta osin perusopetuksen normipohja ei ohjaa kuntien kielivalikoiman laajuutta tai tarjottavien kielten valikoimaa tai määrää. A1-kielen opiskelu alkaa nykyään 1. vuosiluokalta ja B1-kielen 6. luokalta.

Lisäksi oppilaalla on tuntijaon mukaisesti mahdollisuus opiskella alakoulussa alkavaa **A2-kieltä** ja yläkoulussa alkavaa **B2-kieltä**, mutta vain, jos opetuksen järjestäjä päättää tarjota näiden kielten opetusta. Opetuksen järjestäjä päättää myös siitä, mitä kieliä oppilaille tarjotaan A2- ja B2-kielinä sekä niiden opetuksen aloitusajankohdan. A2-kielen opiskelu alkaa 3.–5. vuosiluokalta. B2-kielen opetus alkaa 7. tai 8. vuosiluokalta.

Kaavio 8 kuvaa perusopetuksen tuntijakoa perusopetuksessa opiskeltavien kielten osalta. Kaaviossa on mukana myös äidinkielen ja kirjallisuuden tuntimäärät pakollisten ja valinnaisten kielten opintojen lisäksi. Oikeanpuoleisin sarake kertoo oppiainekohtaisen vuosiviikkotuntien (vvt) kokonaismäärän perusopetuksen päätteeksi.

kieli/vuosiluokka	1	2	3	4	5	6	7	8	9	yht.
Äidinkieli ja kirjallisuus	15 vvt		19 vvt				10 vvt			44 vvt
A1-kieli	2 vvt		9 vvt				7 vvt			18 vvt
A2-kieli valinnainen			(12 vvt)							(12 vvt)
B1-kieli						2 vvt	2 vvt	3 vvt		7 vvt
B2-kieli valinnainen							(4 vvt)			(4 vvt)

Kaavio 8. Perusopetuksen kielten tuntijako 1.8.2025 alkaen (Valtioneuvoston asetus 111/2023, 6 §).

2.2.3. Kuntien tosiasiallinen vieraiden kielten valikoima ja paikalliset päätökset

Tällä hetkellä suomalaisissa peruskoulussa **vieraina kielinä** tarjotaan englantia, espanjaa, italiaa, latinaa, ranskaa, saksaa, venäjää sekä joissain kouluissa japania, kiinaa, portugalia, arabiaa sekä kotoperäistä saamen kieltä. **Muiden vieraiden kielten kuin englannin opetus toteutuu hyvin harvoin.** Edellä kuvattu tuntijako ei velvoita järjestämään monipuolisesti vieraiden kielten opetusta. Kielet ovat tuntijaon mukaan A1-ja B1-kieliä lukuun ottamatta koulutuksen järjestäjälle valinnaisia.

Kuntien A1-kieleksi useimmiten valitsema **englanti ei perustu tutkijoiden pedagogisiin suosituksiin** (esim. Pyykkö 2017). Paitsi että tuntijako sallii tämän kielipoliittisen ratkaisun, myös kuntien taloudellinen tilanne ohjaa toteuttamaan opetusta, johon saadaan suuret ryhmäkoot. Tämä on **taloudellinen, ei pedagoginen eikä yhteiskunnan kielitaitotarvetta ennakoiva ratkaisu**. Ratkaisu ei vastaa myöskään Perusopetussuunnitelman monikielisyys- ja kielitietoisuustavoitteisiin.

Vuonna 2018 voimaan tulleen perusopetuksen tuntijaon (Valtioneuvoston asetus 2023/111, 6 §) myötä A1-kielen opiskelu muutettiin alkamaan peruskoulun ensimmäiseltä luokalta. Muutoksen tavoitteena oli monipuolistaa ja lisätä muiden vieraiden kielten kuin englannin opiskelua. Näin ei kuitenkaan käynyt, koska **muutos ei velvoittanut kuntia tarjoamaan muita kieliä**. **Suurin osa opetuksen järjestäjistä on valinnut A1-kieleksi englannin.** Muutos ei velvoittanut kuntia tarjoamaan A2-kieltä.

Yläkoulussa **B2-kielten** valintoja on heikentänyt ratkaisu tarjota ne samasta **valinnaisaineiden tuntikehyksestä** kuin muut valinnaisaineet kuten esimerkiksi kotitalous-, musiikki, skeitti-, laskettelu-, käsityö-, kalastus-, pukusuunnittelu- ja muiden vastaavien kurssien kanssa. Tämä **kilpailuasetelma ei ole suotuinen vieraille kielille**, eikä muillekaan suunnitelmallista opinnoissa etenemistä edellyttäville valinnaisaineille. **Kilpailuasetelma tulisi purkaa**.

Lisäongelman muodostavat **kuntien itse määrittelemät aloittavien ryhmien minimikoot**, joita useat kunnat ovat nostaneet taloudellisista syistä. Uusien alkavien ryhmien minimikoko on useissa kunnissa 12–15 oppilasta, mikä on johtanut muiden vieraiden kielten kuin englannin ryhmien perustamatta jättämiseen. Tähän liittyy myös valinnaisaineiden valintojen toteuttamistapa; vieraiden kielten valintaan ei kannusteta. Tämäkin ratkaisu on **taloudellinen, ei pedagoginen**.

Ryhmäkoon kasvattamista on perusteltu sillä, että kielten ryhmät pienenevät vähitellen perusopetuksen loppua kohden. Opetushallituksen (2025) ohjeen mukaan tehdyt kielivalinnat ovat pysyviä, eikä niitä jälkikäteen voida huoltajan hakemuksesta muuttaa muutoin kuin perustelluista syistä. Vertailtaessa alakoulun ja perusopetuksen päättäneiden oppilaiden kielivalintoja voidaan kuitenkin

nähdä laskua opiskeltujen kielten määrissä (Pyykkö 2017). Tämän kielten ryhmien aloittamista estävän tekijän voisi ratkaista määrittelemällä yhteiset valtakunnalliset ja tarkkarajaiset käytänteet mahdollisille keskeyttämisille.

Valmiudet kunnissa opettaa muita vieraita kieliä kuin englantia ovat heikentyneet, koska kielten-opetusta on alakouluissa siirretty luokanopettajien vastuulle ja **alakoulujen koulutettujen kielten-lehtorien tehtäviä on vähennetty**. Tämänkin ratkaisun perusteet ovat **taloudelliset, eivät pedagogiset**.

Vieraiden kielten opetuksen järjestäminen ei ole lisääntynyt, vaikka oppilaitosverkkoa on tiivistetty ja koulujen kokoa kasvatettu. Nämä toimenpiteet eivät ole kasvattaneet valinnaisten vieraiden kielten opetustarjontaa. OKM:n *Sivistyskatsaus 2024* kuvaa viime vuosikymmenten kehitystä seuraavasti:

> ”Valtakunnallisesti oppilaitosverkon tiivistyminen on tapahtunut huomattavasti peruskoululaisten määrän vähenemistä nopeammin. Vuosina 1992–2022 peruskoulujen määrä on vähentynyt keskimäärin n. 2,7 prosentilla vuodessa (yhteensä 57 %), peruskoulujen oppilaiden määrä noin 0,26 % vuodessa (yhteensä 8 %) ja peruskoulun keskikoko on yli kaksinkertaistunut. Oppilas- ja koulumäärän kehityksen eriytyminen on korostunut vuodesta 2005 lähtien. Vuosina 2005–2022 koulujen määrä on vähentynyt 43 % (3,1 % /vuosi) samalla kun oppilasmäärä on laskenut 4 % (0,22 %/vuosi). Vuodesta 2008 eteenpäin peruskoulun oppilasmäärä on kasvanut hitaasti, mutta peruskoulujen määrä on jatkanut laskuaan.”

2.2.4. Vallitsevat kielikäsitykset, kieliasenteet ja diskurssit

Opetushallituksen (2025) ohjauksen mukaisesti huoltaja päättää oppilaan oppiaine- ja oppimäärävalinnoista. Huoltajien valintoihin vaikuttavat paitsi heidän omat kokemuksensa kielten opiskelusta, myös **kielikäsitykset ja kieliasenteet.** Kielikäsitykset ja kieliasenteet ovat yksilöiden **uskomuksia** eri kielten helppoudesta/vaikeudesta, hyödyllisyydestä/hyödyttömyydestä sekä niiden käyttötarkoituksista ja -mahdollisuuksista.

Globaalissa pohjoisessa englanti on vallan, talouden ja populaarikulttuurin kieli. Sen käyttö on juurtunut laajalle suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomalaisten suhtautuminen englannin kieleen on erittäin positiivista (ks. esim. Leppänen ym. 2009). Samalla on syntynyt **laajalle levinnyt ja virheellinen myytti** siitä, että englannin kielen käyttömahdollisuudet olisivat samanlaiset kaikkialla maailmassa ja että englanti olisi ainoa kansainvälisyyden kieli. Tämä uskomus on osaltaan vaikuttanut paitsi kuntapäättäjiin, myös huoltajien valintoihin. **Uskomukset englannista ovat jättäneet muut vieraat kielet varjoon.**

Kielikäsitykset ja kieliasenteet syntyvät vuorovaikutuksessa yhteisön jäsenten kanssa. Ne leviävät eri medioiden välityksellä yhteiskunnassa. Suomessa **mediadiskurssit** ovat vahvistaneet englannin kielen arvostusta muiden kielten kustannuksella.

Laajalle levinnyt on **virheellinen myytti kielten opiskelun vaikeudesta ja usean kielen opiskelun kuormittavuudesta**. Kielet eivät ole sen vaikeampia kuin monet muutkaan oppiaineet. Lapsi voi oppia useita kieliä samaan aikaan – eri kielten oppiminen tukee toisia ja lisää kielten oppimista. Yhden kielen opiskelusta on hyötyä toiselle.

K**untien omat käytänteet luovat käsityksiä kielistä**: muiden vieraiden kielten kuin englannin opetuksen marginalisoituminen toimii lumipalloefektin tavalla katalysaattorina, joka ruokkii virheellisiä käsityksiä muiden vieraiden kielten vähäisemmästä arvostuksesta ja hyödystä sekä niiden

kapeammista käyttömahdollisuuksista. Monipuolinen kielivalikoima ja kielten opiskelu lisäisivät kielten käyttöä ja arvostusta.

2.3. Miksi vieraiden kielten opetuksen yksipuolistuminen ja vähentyminen on ongelma?

Muiden vieraiden kielten kuin englannin vähentynyt opetustarjonta peruskoulussa on haitallinen kehitys, koska peruskoulun tuottama osaaminen **vaikuttaa koko koulutuspolkuun korkea-asteelle asti ja yhteiskuntaan** sen keskeisille osa-alueille.

Kielivarannon ja monipuolisen kielitaidon kaventuminen ei ole suotuisaa **yksilön, työelämän ja suomalaisen yhteiskunnan etujen näkökulmasta**. Kehitys on vastakkainen Euroopan unionin kielipoliittiselle tavoitteelle: se suosittelee jokaisen Euroopan unionin kansalaisen osaavan äidinkielensä lisäksi kahta vierasta kieltä.

2.3.1. Suomen on pidettävä huolta kulttuurisesta kestävyydestä, kielellisestä huoltovarmuudesta ja alueiden tasavertaisesta kehittymisestä

Väestön monipuolinen kielitaito on edellytys **Suomen kulttuuriselle kestävyydelle**. Syvällisen yhteyden säilyttäminen **yhteiseen eurooppalaiseen historiaan ja kulttuuriperintöön** edellyttää monipuolista kielitaitoa. **Kansainväliset asiantuntijatehtävät** kulttuurin, historian, politiikan, oikeuden, valtiotieteen ja taiteen aloilla vaativat monipuolisen kieli- ja kulttuuriosaamisen jatkuvuuden turvaamista Suomessa. Näiden alojen tutkimus vaarantuu, jos tutkijoiden kieli- ja kulttuuriosaaminen ei riitä kontekstien ymmärtämiseen ja tulkintojen tekemiseen. Suomalaisten **maailmankuva kaventuu** kaventumistaan, kun monipuoliset verkostot ulkomaailmaan kaventuvat ja monikielinen tiedonhankinta muuttuu mahdottomaksi.

Mahdollisuudet **tuottaa itseymmärrystä ja tutkimusta Suomen omasta menneisyydestä** vaarantuvat, jos tulevaisuuden tutkijapolvien kielitaito ei kata englannin ja kotimaisten kielten lisäksi muita kieliä. Suomen vanhemmasta historiasta säilyneissä arkistodokumenteissa käytetyt kielet ovat englannin sijaan kokonaan muita kieliä. Arkistodokumentteja voi toki kääntää niitä varten kehitetyillä kieliteknologisilla ratkaisuilla. Teknologia ei kuitenkaan korvaa ihmisen kontekstuaalisia tulkintataitoja. Tällaisten teknologisten ratkaisujen kehittäminen edellyttää kieliasiantuntijoiden monipuolista kielihistoriallista erityisosaamista.

Yhteiskunnan toiminnan kannalta monipuolinen **kieli- ja kulttuuriosaaminen on kriittinen osa kokonaisturvallisuutta**. Kielitaito on osa **tiedon ja viestinnän huoltovarmuutta**, osaamista, joka varmistaa yhteiskunnan turvallisen toiminnan **kriisiaikoina ja konflikteissa**. **Kielellinen huoltovarmuus** tarkoittaa, että yhteiskunta pystyy viestimään monikielisesti sekä oman väestön että ulkomaailman kanssa (Lähteenmäki ym. 2024, Johansson & Salmi 2024). Viestinnän tulee olla turvallista, luotettavaa ja tehokasta. Koronapandemian aikana **väestön terveysturvallisuus** edellytti monikielistä viestintää. Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan, energiakriisi ja Lähi-Idän **konfliktit** ovat edellyttäneet luotettavaa **tiedon hankintaa vierailla kielillä**, jota ei voi ulkoistaa tekoälylle tai ulkopuolisille tahoille. Talvi- ja jatkosodasta olemme oppineet, että konfliktitilanteissa **viestintään, tiedusteluun ja propagandaan** tarvitaan useita kieliä (Kujamäki 2023, Syrjänen 2025). Ei ole yhdentekevää, miten ja keneltä Suomi hankkii luotettavasti tietoa ulkomaisista toimijoista tai miten se itse viestii kriiseissä ja konflikteissa.

Suomen kansainvälinen asema määrittyy **EU- ja NATO-**jäsenyyksien kautta. On Suomen etu, että EU:ssa ja NATOssa työskentelee suomalaisia asiantuntijoita. Tämä ei toteudu ilman asiantuntijoiden **vahvaa ja monipuolista** kieli- ja kulttuuriosaamista. Suomalaisten rekrytointi EU-tehtäviin on heikentynyt asiantuntijoiden yksipuolistuneen kielitaidon vuoksi. Suomalaisia rekrytoidaan EU:ssa parhaillaan puolet vähemmän kuin pitäisi. Suomen edustus ei ole samalla tasolla kuin muiden jäsenmaiden (Pekkala ym. 2023). **Venäjä** on ja pysyy Suomen naapurimaana. Venäjän kielen osaamisen jatkuvuus on turvattava.

Suomen edun kannalta on olennaista, että koulutusjärjestelmämme pystyy **ennakoivasti** vastaamaan näihin haasteisiin ja tuottamaan **riittävän määrän** asiantuntijoita, joilla on vahva ja **monipuolinen** kieli- ja kulttuuriosaaminen. Emme pysty ennustamaan tulevaisuuden kriisejä ja konflikteja, joten meidän tulisi varautua niihin ennakolta monipuolistamalla kielivarantoa.

Koska työelämään tulevien ikäluokkien kielitaito on suppeampi kuin työelämästä eläköityvillä, Suomea uhkaa parhaillaan kielen ja kulttuurin asiantuntijoiden osaajapula EU:n ja NATOn lisäksi myös **diplomatiassa, mediassa, viennissä, teollisuudessa ja teknologiassa** (esim. vihreässä siirtymässä). Vientiteollisuuden vaikeudet jatkuvat; ilman kieli- ja kulttuuriosaamista ei voi myydä. Työelämän kansainväliset verkostoitumismahdollisuudet surkastuvat. Kielitaidon yksipuolistuminen tarkoittaa, että **tiedonhankinnassa tulemme riippuvaisiksi muista**. Tiedon saanti yksipuolistuu.

Vieraiden kielen opetustarjonnan alueellisesti epätasa-arvoinen jakautuminen vahvistaa **alueiden eriarvoistumiskehitystä** Suomessa. Monipuolinen kieli- ja kulttuuriosaaminen on alueiden taloudellisen kehittymisen ja kansainvälistymisen ehto. (Kyckling ym. 2019.).

2.3.2. Kielitaito on oppilaiden tulevaisuuden taito

Perusopetuksen yhtenä tavoitteena on ohjata oppilaita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja sekä edistää monikielisyyden ja yleisen kielitietoisuuden kehitystä. Nykyisessä maailmantilanteessa arvioimme, että tulevaisuuden vieraiden kielten opetuksen tulee sisältää seuraavia taitoja:

Vieraiden kielten opiskelu tarjoaa oppilaille erinomaisen mahdollisuuden kehittää kaikkia tulevaisuuden taitoja (*21st -Century skills*), jotka on kuvattu Maailman talousfoorumin julkaisemassa raportissa vuonna 2015. Tulevaisuuden taitoihin kuuluu kuusi **perustaitoa** (*Foundational Literacies*) ja kymmenen erilaista **taitoa** (*Competences*) ja **ominaisuutta** (*Character Qualities*). Näitä perustaitoja ovat luku- ja kirjoitustaito, matemaattisen ajattelun taidot, tieteellinen lukutaito, tietoteknologinen lukutaito, taloudellinen lukutaito sekä kulttuurinen ja sosiaalinen lukutaito.

Tulevaisuuden taitoihin kuuluvia taitoja, joiden avulla opiskelijat voivat lähestyä monimutkaisia haasteita, ovat kriittisen ajattelun/ongelmanratkaisutaidot, luovuus, vuorovaikutus- ja yhteistyötaidot. Kolmanteen kategoriaan kuuluvia ominaisuuksia, joiden ansiosta opiskelijat voivat toimia muuttuvassa maailmassa, ovat uteliaisuus, aloitteellisuus, sitkeys, sopeutuvuus, johtajuus, sosiaalinen ja kulttuurinen ymmärrys. **Kielten opiskelu kehittää kaikkia näitä taitoja ja ominaisuuksia sekä lukutaidoista ainakin ensimmäistä, kolmatta, neljättä ja kuudetta.** Lisäksi on hyvä huomata, että näiden taitojen ansiosta on kieliä opiskelleilla oppilailla paremmat edellytykset edistää **Kestävän kehityksen globaalin toimintaohjelman** Agenda 2030 tavoitteita.

Työyhteisöt monikielistyvät ja monikulttuuristuvat paitsi asiantuntija- niin myös suorittavassa työssä. Työn tuottavuuden kannalta **monikielisyystaidot** ovat perustavanlaatuisia. Kielten opiskelu antaa valmiuksia toimia monikielisissä ja -kulttuurisissa työyhteisöissä ja on siten merkittävä työn tuottavuuden kasvua edistävä tekijä.

Vieraiden kielten taito on olennaista suomalaiselle kansainväliselle poliittiselle ja kaupalliselle yhteistyölle. Suomalaisilla yrityksillä on tarve monipuoliselle vieraiden kielten osaamiselle nyt ja tulevaisuudessa (ks. EK2022). Vieraiden kielten taidot ovat täten osa **yhteiskunnallista osaamista ja työelämätaitoa**. Kieliä opiskelleet oppilaat ymmärtävät vieraiden kielten merkityksen suomalaiselle yhteiskunnalle, kansainvälisille yhteyksille ja osana työelämän osaamista.

Tähän kuuluu myös tietoisuus **tekoälyn** tuottamien tekstien ja multimodaalisten esitysten luonteesta. Oppilaat oppivat käyttämään **tekoälypohjaisia välineitä** eettisesti kestävillä ja relevanteilla tavoilla opiskelussaan (ks. OECD 2021). Tekoälypohjaiset välineet muuttavat opetusta, ja niiden käytössä tarvitaan kielellistä osaamista ja erittelyä. Ne tuovat uuden ulottuvuuden EU:n kirjaamiin digitaalisiin taitoihin, joihin kuuluvat informaation ja datan lukutaidon, sisällön tuottamisen, ongelmien ratkaisemisen ja turvallisuuden lisäksi viestintä ja yhteistyö (Vuorikari ym. 2022).

Vieraiden kielten taito on osa **kielellistä viestintää.** Kieli on resurssi, joka **laajentaa yksilön mahdollisuuksia olla kanssakäymisessä ympäröivän maailman kanssa**. Monipuolinen kielitaito tarjoaa yksilölle monipuolisemmin väyliä työllistyä, löytää paikkansa ja ymmärtää maailmaa. Oppilaat oppivat toimimaan joustavasti monikielisissä tilanteissa.

Kielitaidon hankkiminen on vieraaseen kulttuuriin ja erilaisuuteen tutustumista, eikä pelkästään sanasto- ja kielioppiharjoituksia. Vieraiden kielten opetus ja oppiminen kehittävät siten oppilaiden **empatia- ja tunnetaitoja** sekä **kognitiivisia taitoja** tavalla, jota muut oppiaineet eivät tee. Vieraan kielen opetus tuottaa ymmärrystä kohdemaan kulttuurista, yhteiskunnasta ja historiasta. Se tuottaa empatiataitoja toimia monikulttuurisessa ympäristössä.

Muiden vieraiden kielten kuin englannin opetuksen alueellisesti epätasa-arvoinen jakautuminen vahvistaa **yksilöiden eriarvoistumiskehitystä** Suomessa. Mikäli nykytilannetta ei muuteta, huoltajien varallisuuden ja koulutustaustan vaikutus lasten ja nuorten mahdollisuuksiin tulee korostumaan (Kyckling ym. 2019). **Suomalaisten "kuplautuminen" ja yksilöiden eriarvoistuminen syvenevät**.

2.3.3. Tekoälyn kehittyessä tarvitaan kielitaitoisia ihmisiä

Tekoäly ja käännöskoneet eivät syrjäytä ihmistä. **Vieraan kulttuurin syvällinen ymmärtäminen ja tulkinta** edellyttää perinpohjaista kohdekulttuurin ja sen historian tuntemusta. Ilman kielitaitoa tätä ei voi hankkia. Kieli on osa kulttuuria.

Luotettava ja turvallinen tiedon hankkiminen ja tuottaminen edellyttävät ihmistoimijaa; on tilanteita (kriisit, konfliktit, puolustus, dataturvallisuus), joissa viestintää, vuorovaikutusta ja tiedonhankintaa ei voi ulkoistaa tekoälylle.

Suomalainen **suurten kielimallien ja tekoälypohjaisten sovellusten kehitystyö** on kansallisesti ja kansainvälisesti eturintamassa. Niitä koskeva tutkimus ja kehittäminen vaatii **monitieteistä osaamista**. Tietojenkäsittelytieteilijöiden ja insinöörien osaaminen ei riitä, vaan **tekoälyn osaamisen on läpäistävä eri ammattiryhmät**.

Digitaaliset oppimisympäristöt ja vapaa-aikana pelit, sosiaalisen median ja muiden viihteen käyttö ovat edistäneet jo pitkään erityisesti englannin osaamista. Nyt generatiivinen tekoäly (GenAI) mullistaa tiedon tuottamista työelämässä ja koulutuksessa. **Tekoälypohjaiset työkalut eivät kuitenkaan poista kansainvälisessä kanssakäymisessä ihmisten kohtaamisen merkitystä.** Päinvastoin inhimilliset kontaktit ja kasvokkaisen vuorovaikutuksen merkitys korostuvat tässä uudessa tilanteessa.

Kielentutkijat ja kielikouluttajat ovat myös keskeisessä asemassa, kun suunnitellaan ja koulutetaan kielelliseen vuorovaikutukseen perustuvia tekoälypohjaisia ohjelmia tai sovelluksia.

Tekoäly muuttaa kielten opetusta ja oppimista. Tekoälypohjaiset välineet antavat mahdollisuuden tuottaa oppijan tasoa vastaavia harjoituksia ja ne voivat antaa yksilöityä palautetta oppimisesta. Niiden avulla voidaan harjoittaa kielten perinteisten osa-alueiden taitoja. Niiden avulla voi esimerkiksi harjoittaa puhumista ja käydä keskusteluja tai tehdä kuullun ymmärtämisen harjoituksia sekä auttaa kirjoituksen tuottamisessa ja jäsentämisessä. Näiden lisäksi tekoäly mahdollistaa myös täysin uudenlaisia oppimisympäristöjä. Näitä ovat virtuaalitodellisuus (VR) ja lisätty todellisuus (AR) sekä kehollliset sosiaaliset robotit, joiden avulla erilaiset kielenoppimisen tavat ovat monipuolisempia. Niiden käytön tutkimuksen alustavien tulosten mukaan niillä on **oppimista tukeva ja edistävä vaikutus**. Niiden avulla voidaan myös korostaa vuorovaikutuksen oppimista turvallisissa ja motivoivissa tilanteissa.

Tekoälypohjaisten oppimiseen ja opettamiseen tarkoitettujen työkalujen käyttö vaatii kuitenkin opettajilta uudenlaista teknologista tietoa ja osaamista. Tämä tarkoittaa sitä, että sen lisäksi, että opettajaa hallitsee jonkin välineen teknistä käyttöä, hänellä on oltava ymmärrys siitä, miten kyseinen väline soveltuu kielellisen osaamisen opettamiseen sekä miten sen käyttö vaikuttaa oppimisprosessiin. (ks. Lintunen ym. 2023)

2.3.4. Kielialan korkein asiantuntijuus katoaa Suomesta

Mikäli kehitykseen ei puututa, **kielialan muiden vieraiden kielten kuin englannin asiantuntijat tulevat katoamaan Suomesta**: kielten opettajat, kääntäjät, tulkit, viestinnän ja median asiantuntijat, kieliteknologian osaajat, tutkijat ja lukuisilla muilla aloilla työskentelevät kielten asiantuntijat. Opiskelijamäärien lasku merkitsee, että heidän koulutustaan ei pystytä enää järjestämään Suomen yliopistoissa. Kun koulutus puuttuu, jälkikasvu tutkijankoulutukseen katkeaa. Tutkimus loppuu, kun tutkijoita ei ole. Kehitys tarkoittaa lopulta Suomen **tieteenalojen merkittävää kaventumista.** Yhteiskunnan **kehittäminen tutkittuun tietoon perustuen heikentyy,** kun yksi kokonainen tieteenala moninaisine haaroineen rapautuu. **Suomen mahdollisuudet osallistua kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön heikentyvät**.

3. Ratkaisuehdotuksia

Tässä luvussa esitämme konkreettisia toimenpiteitä vieraiden kielten koulutuksen aseman ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

3.1. Suomeen on luotava valtakunnallinen vieraiden kielten strategia

Suomeen tulee luoda valtakunnallinen vieraiden kielten strategia.

Tiivistettynä vieraiden kielten strategia edistää:

- **kulttuurisesti kestävän** kieltenopetuksen kehittämistä,
- kestävien **kielipolkujen** luomista peruskoulusta korkeakoulutukseen ja niiden jatkuvuuden turvaamista,
- kielikoulutuksen **yhdenvertaisuutta ja** saavutettavuutta (alueet, yksilöiden sosioekonomiset ja kulttuuriset taustat) sekä
- yhteiskunnan nykyisiin ja tuleviin **osaamistarpeisiin vastaamista.**

Vieraiden kielten strategia mahdollistaa:

- vieraiden kielten koulutuksen kestävän ja taloudellisesti **vastuullisen toteuttamisen,**
- monipuolisemman koulutuksen järjestämisestä aiheutuvien **kustannusten ennakoimisen, suunnittelun ja laskemisen,**
- yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja taloudellisten **seurausten ennakoimisen ja laskemisen, jos koulutus jätetään toteuttamatta.**

Tällä hetkellä **Suomessa ei ole valtakunnallista kielistrategiaa vieraiden kielten, kielitaidon kehittämisen ja kieltenopetuksen osalta**. Ensimmäisen kerran vuonna 2012 laadittu Kansalliskielistrategia keskittyy suomen ja ruotsin kielen elinvoimaisuuden takaamiseen.

Tämän seurauksena vieraiden kielten koulutuksen järjestämisestä **puuttuu valtakunnan osaamistarpeista nouseva strategisuus**, sillä kunnat voivat päättää itsenäisesti vieraiden kielten opetustarjonnasta ilman, että paikallisesti hajautettujen ratkaisujen vaikutusta vieraiden kielten koulutustarjontaan ja yhteiskunnan kielivarannon kehittymiseen olisi suunnitelmallisesti huomioitu. Opetustarjontaan kohdistuva päätöksenteko perustuu usein taloudellisiin seikkoihin yhteiskunnan kielikoulutuksellisten tavoitteiden asemesta. Päätösten paikallisuus ja strategiattomuus heikentävät koulutuksen saavutettavuutta ja lisäävät alueiden eriarvoistumiskehitystä. Nykyinen toimintatapa ei viesti kielten arvostuksesta, minkä lisäksi hajautettu päätöksenteko ja kokonaisnäkemykseen perustumaton toiminta tuhlaavat taloudellisia resursseja.

Yhteiskunnan osaamistarpeista nousevan, tulevaisuuden tarpeita ennakoivan ja Suomen kilpailukykyä tukevan vieraiden kielten koulutuksen kehitystyön onnistumisen edellytyksenä on, että Suomeen luodaan valtakunnallinen vieraiden kielten strategia. Strategia kattaa vieraiden kielten koulutuksen kaikki tasot ja turvaa laaja-alaisen kieli- ja kulttuuriosaamisen osana tiedon huoltovarmuutta sekä yhteiskunnan turvallista ja kulttuurisesti kestävää toimintakykyä tulevaisuuden Suomessa. Keskeisenä tavoitteena on varmistaa, että koulutuspolitiikan rakenteellisten ongelmien ratkaiseminen ja vieraiden kielten koulutustarjonnan suunnittelu perustuvat asiantuntijatietoon.

Strategiassa on tunnistettava ja määriteltävä tutkitun tiedon pohjalta, millaista ja minkä laajuista kieli- ja kulttuuriosaamista tarvitaan ja esitettävä ratkaisumahdollisuuksia vieraiden kielten opiskelun lisäämiseksi ja kielivarannon kasvattamiseksi.

Strategian tulee huomioida kielipolut, jotka on rakennettava kestäviksi palvelemaan suomalaista yhteiskuntaa ja kansainvälistä toimintaa. Koulutusjärjestelmämme on tuotettava valmius reagoida maailman muutoksiin myös kielitaidon osalta. **Valmius osana tiedon huoltovarmuutta tarkoittaa riittävää määrää eri vieraiden kielten laaja-alaisia asiantuntijoita.** Koska tulevaisuuden kriisejä on mahdoton ennustaa, vieraiden kielten osaamisen laaja-alaisuudesta ja ylläpitämisestä tulee huolehtia ennakolta. Vieraiden kielten koulutuksen **strategisuus edellyttää myös, että yhteiskunnassamme on taho, jolla on ajantasainen kokonaisnäkemys muuttuvista kieli- ja kulttuuriosaamisen tarpeista ja olemassa olevasta koulutustarjonnasta valtakunnan tasolla.**

3.2. Skenaario 1: Ei tehdä mitään ja jatketaan entisellä tavalla

Nykytila: Kuvattu yllä.

Toimenpiteet: Ei muuteta mitään.

Vaikutus: Luku 2.3. edellä kuvaa uhkakuvia ja ongelmia, joita vieraiden kielten oppimisen yksipuolistuminen ja vähentyminen ovat aiheuttaneet ja aiheuttavat lisääntyvästi tulevaisuudessa, mikäli toimenpiteisiin ei ryhdytä.

Kunnissa ja kouluissa on kehitetty monipuolisemman opetustarjonnan toteuttamiseksi lukuisia erilaisia "**laastaritoimenpiteitä**", joilla nykytilannetta on yritetty korjata. Tällaisia ovat esimerkiksi oppilaiden etäopetus ja kuljetus naapurikuntaan tai -kouluun. Opetuksen järjestäjien muutamien vuosien mittaiset rahoitukset ovat mahdollistaneet määräaikaisia kehittämishankkeita. Kaikista näistä on paljon kokemusta ja kaikkien tulos on sama: ne eivät johda pysyviin pitkäkestoisiin ja laajamittaisiin muutoksiin. Kehittäminen on ollut tuloksetonta ja resursseja on hukattu. Toiminnan projektiperustaisuus ei luo jatkuvuutta, koska velvoittavuus puuttuu.

Nykyisyys osoittaa, että järjestelyt eivät ole kestäviä eivätkä riittäviä. Ongelma on tunnistettu peruskoulussa, toisella asteella ja korkeakoulutuksessa. Kielipolut on rakennettava kestäviksi palvelemaan suomalaista yhteiskuntaa ja kansainvälistä toimintaa.

Muutos on välttämätön.

3.3. Skenaario 2: Lisätään opetuksen järjestämisen velvoittavuutta ja muutetaan valtakunnallista tuntijakoa

Edellä esitellyn vieraiden kielten strategian ohjaamana on mahdollista kehittää konkreettisia toimenpide-esityksiä vieraiden kielten opetuksen kehittämiseksi, jotka – englannin tärkeän roolin tunnistaen – monipuolistavat ja vahvistavat muiden vieraiden kielten opetusta ja osaamista.

Koska kuntien vähentynyt kieltenopetus johtuu kieliaineiden (muut kuin A1 ja B1) valinnaisuudesta, ainoa keino tuottaa kestävä muutos on **lisätä opetuksen järjestämisen velvoittavuutta ja**

opetettavien kielten tarjonnan monipuolisuutta. Velvoittavuutta ja kielten tarjontaa tulee ohjata vieraiden kielten strategiasta, joka perustuu tutkittuun tietoon sekä yhteiskunnan tarpeita ja kehittymistä ennakoivaan suunnitteluun. **Velvoittavuuden lisääminen on ainoa keino turvata koulutuspolkujen kestävyys sekä yksilöiden ja alueiden tasavertaiset kehittymismahdollisuudet.**

Kehittämistoimenpiteillä on mahdollista saavuttaa seuraavat **keskeiset tulokset**:

- Englannin opiskelun mahdollisuudet pysyvät Suomessa erinomaisina: skenaario tunnistaa englannin statuksen Suomessa.
- Muiden vieraiden kielten osaaminen monipuolistuu Suomessa. Englannin rinnalla väestö osaa tulevaisuudessa muitakin vieraita kieliä.
- Peruskoulun vieraiden kielten opetus monipuolistuu ja tehostuu.
- Kielipoluista tulee kestäviä ja niiden jatkuvuus pystytään turvaamaan.
- Koulutusrakenne yksinkertaistuu nykyisestä vellovasta velvoittavaan, kunta- ja koulukohtaisesti hajanaisesta yhteisesti strategisesti sovittuun.
- Yksilöiden ja alueiden tasavertaisuus toteutuu.
- Yksilöiden osaaminen, kielitaito ja tulevaisuuden taidot sekä tunne- ja empatiataidot kehittyvät.
- Peruskoulu vastaa yhteiskunnan osaamis- ja kehittämistarpeisiin.

Nykyisessä järjestelmässä helpoin ja yksinkertaisin keino saavuttaa nämä tulokset on muuttaa peruskoulun **tuntijakoa** vieraiden kielten strategian ohjaamalla tavalla. Tuntijaon yksityiskohtaisessa toteutuksessa tulee kuulla kieliasiantuntijoita. Visioraportin kirjoittajina olemme toisaalla esittäneet erilaisia konkreettisia vaihtoehtoisia ratkaisuja siitä, miten tuntijakoa voidaan kehittää ja pysäyttää muiden vieraiden kielten kuin englannin alamäki Suomessa (Kolehmainen ym. 2025). Olemme käytettävissä asiantuntijoina keskusteluihin.

Kirjallisuus

EK2022. Yritysten kielitaitotarpeet. https://ek.fi/wp-content/uploads/2022/06/Kielitaitotarpeet.pdf

Hildén, A. & Taalas, P. (2017). Yliopistojen kielikeskukset – monikielisyys ja muuttuvat toimintaympäristöt. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta,* 8(5). Saatavilla: https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2017-2/yliopistojen-kielikeskukset-monikielisyys-ja-muuttuvat-toimintaymparistot

Johansson, M. & Salmi, L. 2024. Euroopan unioni, monikielisyys ja kielellinen huoltovarmuus. Esitelmä Kielitieteen päivillä 2024.

Kangasvieri, T., Miettinen, E., Kukkohovi P. & Härmälä M. (2011). Kielten tarjonta ja kielivalintojen perusteet perusopetuksessa Tilannekatsaus 2011. Opetushallituksen muistio 2011:3. Opetushallitus. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kielten%20tarjonta%20ja%20kielivalintojen%20perusteet%20perusopetuksessa.pdf

Kangasvieri, T. (2022). ”Mielestäni on hyvää yleissivistystä osata muitakin kieliä kuin omaa äidinkieltään.”: kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten perusopetuksen yläkoulun oppilaiden vieraan kielen oppimismotivaatiosta. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/83719

Kolehmainen, L., Johansson, M., Lähteenmäki, M., Vilkuna, O. & Koistinen, S. (2025): Vieraiden kielten opiskelun ja osaamisen tulevaisuus Suomessa. Lausunto *Peruskoulun tulevaisuustyö* -hankkeen neuvottelukunnalle.

Kujamäki, P. (2023). *Aseveljien tulkit. Jatkosodan monikielinen arki*. Helsinki: SKS. https://oa.finlit.fi/site/books/m/10.21435/skst.1488/

Kyckling, E., Vaarala, H., Ennser-Kananen, J., Saarinen, T. & Suur-Askola, L.-M. (2019). Kielikoulutuksen saavutettavuus eurooppalaisessa perusopetuksessa: pääsyn, mahdollistumisen ja arvon näkökulmia. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Saatavilla: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/66348/1/978 -951-39-7817-4.pdf

Leppänen, S., Pitkänen-Huhta, A., Nikula, T., Kytölä, S., Törmäkangas, T., Nissinen, K., Kääntä, L., Virkkula, T., Laitinen, M., Pahta, P., Koskela, H., Lähdesmäki, S. & Jousmäki, H. (2009).: Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa. Käyttö, merkitys ja asenteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/22892/978-951-39-3815-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lintunen, P., Veivo, O., Peltonen, P. (2023). Digipedagogiikka vieraiden kielten koulutuksessa. Teoksessa Kim, Tytti, Maijala, Minna, Mäntylä, Katja, Mäkinen, Susanna (toim.) *Kieliä ikä kaikki*. Turun yliopisto. https://www.utupub.fi/handle/10024/176223

Lähteenmäki, M., Kolehmainen, L., Johansson, M. 2024. Kielten osaajien vähentyminen on uhka tiedon huoltovarmuudelle. HS, lukijan mielipide 20.2.2024. https://www.hs.fi/mielipide/art-2000010111303.html

OECD (2021). *OECD Digital Education Outlook 2021: Pushing the Frontiers with Artificial Intelligence, Blockchain and Robots*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/589b283f-en.

OKM Sivistyskatsaus 2024 = Kalenius, A., Bernelius, V. & Hyvönen, I. (2024). *Sivistyskatsaus 2024.* Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025: 25. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165591

Opetushallitus/Faktaa = *Faktaa Express 1A/2019*. Opetushallituksen infolehti. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/faktaa-express-1a_2019.pdf

Opetushallitus (2025). *Kielten oppimäärien valinnoista, vaihtamisesta ja arvioinnista eräissä tapauksissa*. Opetushallituksen ohje. https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kielten-arviointi-perusopetuksessa

Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet.* Määräykset ja ohjeet 2014:96. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Pekkala, H., Lahtinen, H., Karlsson, S., Halmi, K., Kiiskinen, J., Elo, K. & Koljonen, J. (2023). *Suomalaisten EU-urien edistäminen Kansainvälinen vertailu.* Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023: 55. Helsinki: Valtioneuvosto.

Piri, R. (2001). *Suomen kieliohjelmapolitiikka. Kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö*. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. http://www.solki.jyu.fi/julkaisee/suomenkieliohjelmapolitiikka.pdf

Pyykkö, R. (2017). *Monikielisyys vahvuudeksi Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. Helsinki: opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta (valtioneuvosto.fi)

Pöyhönen, S., Luukka, M. R. (2007). Kohti tulevaisuuden kielikoulutusta. Kielikoulutuspoliittisen-projektin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/36609

SUKOL = Suomen kieltenopettajien liitto ry. Tilastotietoa kielivalinnoista. https://sukol.fi/vaikuttaminen-ja-edunvalvonta/tilastot/tilastotietoa-kielivalinnoista/. 27.1.2025.

Syrjänen, N. (2025). *Kielet ja kääntäminen sodassa: Päämaja käännöskulttuurin toimintaympäristönä ja toiminnan määrittäjänä vuosina 1939–1944*. Väitöskirjakäsikirjoitus, Itä-Suomen yliopisto.

Tilastokeskus = *Kahden kielen opiskelu yleisintä toisen asteen koulutuksen opiskelijoilla vuonna 2023*. Tilastokeskuksen tiedote tilastotietoineen. https://stat.fi/julkaisu/cln2wjxo93ohk0bvzhwd03jps.

Vaarala, H., Riuttanen, S., Kyckling, E. & Karppinen, S. (2021). *Kielivaranto. Nyt! Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (2017) seuranta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Saatavilla: https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/74416

Veivo, O., Mäntylä, K., Inha, K., & Toomar, J. (2023). Nuoret arvostavat monipuolista kielitaitoa ja haluavat osata kieliä laajentaakseen maailmankuvaansa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, *14*(4). https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2023/nuoret-arvostavat-monipuolista-kielitaitoa-ja-haluavat-osata-kielia-laajentaakseen-maailmankuvaansa

Veivo, O., Norro, S., Johansson, M. (2025). Less or more widely studied languages – How has Language Specialist Education in Finland changed in twenty years? In: Valetopoulos, F., Popa, N. L., Hernández R. (eds.) *Linguistic and intercultural landscapes in the European Higher Education*. Peter Lang.

Vipunen = Opetushallituksen tilastopalvelu. https://vipunen.fi/fi-fi.

World Economic Forum. (2015). *New Vision for Education: Fostering Social and Emotional Learning through Technology*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_New_Vision_for_Education.pdf

Vuorikari, R., Kluzer, S. and Punie, Y. (2022). *DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens - With new examples of knowledge, skills and attitudes*, Publications Office of the European Union, 2022, https://data.europa.eu/doi/10.2760/115376

YTL = Ylioppilastutkintolautakunnan tilastot. https://www.ylioppilastutkinto.fi/fi/tietopalvelut/tilastot.